

M. ŞEHMUS GÜZEL

KİTAP SEVGİSİ 8

HER KİTAP ÖZERK

ekitap.aqorum.com

M. ŞEHMUS GÜZEL

KİTAP SEVGİSİ 8
HER KİTAP ÖZERK

ekitap biçiminde ilk sunumu: Ağustos 2023

Yapıt: M. Şehmus GÜZEL

Teknik yönetmen ve kapak: Ferruh DİNÇKAL

Dizgi : MŞG

İSBN : Belki gelecek. Belki gelmeyecek. Zamana, duruma, gelişmelere bağlı.

Bu yapıtın yayın hakları yazarına aittir.

Kitaptan edinmek için iletişim : Gerekirse. Şimdilik ekitap.ayorum.com deyin, tıklayın, hediyemizdir.

İÇİNDEKİLER

İKİSİ DE HATAYLI	5
GREV HAKKI TARTIŞILYOR, TANINIYOR	11
“İŞÇİLER SAHAYA İNMELİ”, BÜLENT ECEVİT’LE SÖYLEŞİ.....	14
OSMAN ÇUTSAY’IN ROMANI ÜZERİNE : NECO’YU NASIL BİLİRSİNİZ?.....	18
EMEKÇİDEN YANA FAHRİ KONSOLOS.....	23
MEKTUB VAR, RAGİP DURAN’DAN.....	27
TANSU SARITAYLI : PARİS’TE HABERCİLİKTE 45 YIL	31
56 YIL ÖNCE YAZILDI	45
ABİDİN DİNO’NUN MAKALESİ : TIRMANMA	47
AYKUT YAZGAN’I OKUMAK ZAMANI	53

İKİSİ DE HATAYLI

Evet ikisi de Hataylı. İkisi de 1928 doğumlu. İkisi de Solcu. Sosyalist. Hakikaten. Biri Kürt. Öbürü Türk. Biri ressam, öbürü şair, gazeteci, köşe yazarı, öykü ve mizah yazarı. İkisi de sanatçı ve

sanatssever. Birini adı Remzi, soyadı Raşa. Öbürünün adı Süleyman, soyadı Okay. Benzeşen yönleri pek çok. Ayrışan yönleriyle. Herbirinin eserlerini öteden beri izledim. İzliyorum. İzlemeyi sürdüreceğim. Yazılanları okudum. Çizilenleri harika buldum. Tanıtıcı şeyler yayınladım.

Yaşamları, yaptıkları, tanık oldukları, bizzat içinde yer aldıkları toplumsal, siyasi, ailevi, kentsel, yerel, ulusal düzeydeki eylemleri, çalışmalarını bilinmeli diyorum.

Geçen zamana inat.

Her ikisini de biraz daha yakından tanıtmak, örnek olabilecek hayat dilimlerini ve deneyimlerini aktarmak üzere herbiri için bir ekitap hazırladım. 1 Mart 2022’de ekitap.ayorum.com sitesinde hediye olarak sunduk. Yeni Yaşam’da, Yeni Posta ve a3haber.com sitelerinde ve birkaç site ve gazetede daha tanıtıcı şeyler yayınlandı. Emek verenlere, katkı sunanlara binbir teşekkür.

Remzi ile dostluğum 1980’lerin hemen başına rastlıyor: 1982, belki 1983... Çizgileri, tabloları, yaptıkları ve tasarıları, sergileri ve

sergileyecekleri üzerine epey makale yayınladım. Dostluğumuz aralıksız sürdü: Mutlaka onbeş günde bir, ayda bir görüştük, hafta sonlarına denk getirip öğlen yemeğimizi birlikte yedik: Bazen Remzi'nin atölyesine yakın tanıdık bir lokantada, bazen atölyesinde peynir, ekme , domates, biber ve mutlaka iyisinden kırmızı şarapla. Yıllarca her yaz dinlencesi için gittiği kadim köylerde, yüksek ahlaklı ve cömert köylülerle kurduğu iyi ve kalıcı ilişkiler sonucu her yıl düzenli olarak satın aldığı sandık sandık şaraplar Paris'e kadar gelir, atölyenin altındaki "cave"da görücüye çıkacakları günü sabırsızlıkla beklerdi. Hataylı veya Antakyalı bir genci, bazen Paris'i ziyarete gelmiş memleketli bir çifti Remzi'ye götürdüğümde Remzi bu işe çok sevinir ve şarap şişeleri sıraya girerdi.

Remzi'yle herşeyi, sanat ve siyaset, tarih coğrafya ve biraz da kimya konuştuk.

İnsanoğlunun kimyasının nasıl bozulduğu üzerine bilhassa. Konuştuklarımızdan bir bölümünü Remzi : Hayat Renk Işık isimli eksitapta bulacaksınız. Bu çalışmayı daha önce kağıt üstüne bastırılmış, 2006'da kendi hesabıma yayınlamıştım. Bu kez daha kaliteli ve daha çok görsel malzemeyle yüklü olarak ekitap biçiminde sunuyorum. Yukarıda andığım kitap sitemizden edinmek mümkün. Karşılıksız. Bir selam yeter.

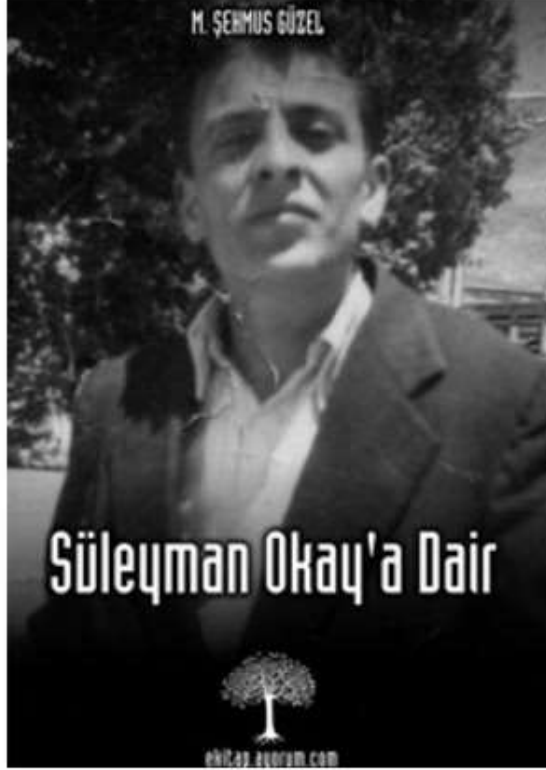

Süleyman Okay'ı maalesef tanımak olanağım olmadı. Hayatını ve eserlerini oğlu Arif Okay'ın her biri bir vefa ve bağlılık örneği makalelerinden ve derleme kitaplarından öğrendim. Kitaplarını tanıtıcı birçok makale yayınladım. Onları ve yenilerini bir ekitapta topladım : Süleyman Okay'a Dair başlıklı bu çalışmam daha önceki Abidin Dino'ya Dair, Yılmaz Güney'e Dair gibi ekitap.ayorum.com sitesinde ücretsiz sunulan ekitaplarımın kardeşidir : Arşivlerimde, koleksiyonlarımda bir sanatçıya, bir yazara ait ne var ne yoku bir ekitapta sunmak arzusunun somutlaşmış halidir.

Süleyman Okay örnek alınabilecek bir insan. Bu çalışma O'nun hayatına, sanatına, yaratıcılığına ilişkin. Bu hayatın ders çıkarılabilecek son derece önemli bir özelliği var:

Çocukluktan, ilköğretimden itibaren birlikte yaşayan yirmi kadar gençten oluşan bir küme içinde yaşamış olması. Peyniri ve ekmeği ve tuzu kardeş payı paylaşan. Zamanı

gelince terbiyeli bir biçimde ve bilhassa asla sarhoş olmadan iki kadeh kaçak rakının "ifadesinin alındığı" akşam üstlerinin, gecelerinin şiirli, Marx'lı, Engels'li okumalı, kimi zaman Nâzım'lı

Spartaküs'lü gecelerinin damıttığı dostluğun anıtaştığı...

Süleyman Okay Hatay'da ve hele Antakya'da yaşadığı döneme damgasını vurmuş bir kahramandır : Yaşamıyla ve yaşam biçimiyle, siyasi faaliyetleriyle, yazarlığıyla, gazeteceliğiyle ve bilhassa şairliği ile. Bütün bu özellikleri bir arada bulunduran bir insan da sıradan çıkar ve kaçınılmaz bir şekilde ilgi ve çekim merkezi olur. Etrafında sevimli insanlar toplanır : Sevimli, sağlam ve sözü geçen insanlar. Konuşulanları, söylenenleri sır gibi saklayan sıkı bir "toplumsal aile". İlişkiler çünkü yılların, günlerin ve bilhassa gecelerin damıtılmasından örülmüştür. Hoş ve güzel. İyi ve sağlam.

İşte Süleyman Okay ve arkadaşları, bu ortamın, bu çeşitliliğin, bu iççeliğin anlatıcılarıdır aynı zamanda. Hem kendilerini anlatırlar, yazarlar, hem yaşadıklarını, hem çevrelerinde olup-bitenleri.

Süleyman Okay'ı yazarken, biraz da onları, o gençler grubunu anlatıyoruz kesinlikle. Bu tarih genç dostlar topluluğunun tarihidir. Bu ortak ve kapsamlı hikayeye birlikte Hatay'daki sol hareket tarihine de giriyoruz. Daha kapsamlı kitaplara kapı açması umuduyla. Süleyman Okay'ın yaşam öyküsü Antakya'nın ve Hatay ilinin yakın tarihine ve sosyalizmin yayılması bağlamında bu önemli kentimizdeki ve bölgedeki sol hareketin geçmişine de ışık tutuyor. Yeni araştırmalar daha çok ışık tutacaktır. Yalçın Ergönül örneği ve dönemin diğer ilericileri, Mustafa Kuseyri gibi devrimcileri de anılarak, bugünümüze kadar maalesef ihmal edilen veya arzu edilen düzeyde incelenmeyen / incelenemeyen Antakya'nın ve Hatay'ın toplumsal tarihi, Antakya'da ve çevresinde Sol Hareketin Tarihi böylece geç bile olsa yaratınlarına saygı ve sevgi işareti olarak yayınlanmalıdır. Bu çalışmalarım bu konuda bir parça bile yol açıcı olurlarsa amaçlarına ulaşacaktır.

İlgili bağlantılar:

[REMZİ: HAYAT RENK IŞIK](#)

[SÜLEYMAN OKAY'A DAİR](#)

GREV HAKKI TARTIŞILYOR, TANINIYOR

1936 tarihli İş Kanunu'nun grevi yasakladığını, 1947 tarihli Sendikalar Kanunu'nun (SK) "greve teşvik ve greve teşebbüs" gibi yeni bir suç getirip grev yasasını

sürdürdüğünü, Sendikalar kanunu tasarısının Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) Hükümetince görüşülmesi sırasında Çalışma Bakanı Sadi Irmak ile Başbakan Recep Peker arasında "greve teşvik ve greve teşebbüs suçu" nedeniyle tartışma çıktığı biliniyor.

SK'nın TBMM'de görüşülmesi sırasında yapılan tartışmalarda kurulalı iki yıl kadar olan Demokrat Parti (DP) CHP'ye karşı tavır takındı ve sınırları yasayla belirtmek koşuluyla grev hakkının tanınmasından yana olduğunu belirtti. CHP ise "devletçilik" anlayışı sonucu grevi yadsıdığını, grev hakkının tanınmasından yana olmadığını bir kez daha vurguladı.

1947-1950 döneminde ve sonrasında grev hakkının tanınıp tanınmaması tartışması yeni boyutlar kazanarak sürdü. 14 Mayıs 1950 seçimleri yaklaşırken daha yoğun bir biçim aldı.

Tartışmaya sendikacılar da katıldı. Hatta sendikacılar DP ile CHP tarafından tartışmada taraf olmaları için kışkırtıldı. Onlar da uydu. İşçi hareketi tarihinde hiç görülmemiş garipliklere yol açıldı.

DP grev hakkını savunmasında, sınırları yasayla çizilmiş bir biçimde tanınması yönünde çabalamasında, veya çabalıyor gibi görünmesinde samimi değildi, yaklaşan genel seçimlerde oy kaygusu ağır basmaktaydı. Nitekim grevi sürekli savunmasına karşın, bu konuda bir kanun teklifi bile hazırlamamış, grev hakkını programına

ancak 1949'da kerhen almış ve büyük bir zaferle kazandığı 14 Mayıs 1950 seçimleri sonrasında iktidara geçince bir "Grev ve Lokavt Yasa Tasarısı Taslağı" hazırlamış, ama son derece mahir bir biçimde bu tasarıyı 1951'in sonunda unutturmuştur. Bu konuya bir daha değinmemiştir.

Daha ilginç, 1953'e varıldığında, grevin tanınması konusunda DP ile CHP'nin rolleri tam anlamıyla değişmiştir: 1953'te DP'nin Çalışma Bakanı "Grev hakkının bütün kapıları açacak bir anahtar olduğuna kani değiliz" derken, aynı yıl CHP, programına "grev ve lokavt haklarını" almıştır.

Bu arada, Temmuz 1957’de Hürriyet Partisi’nin Grev ve Lokavt Kanun teklifi de söz konusu olmuştur. Sonuçsuz kalsa da.

CHP’nin grev konusundaki yeni tavır alışı 1960’ların başına kadar giderek daha ciddi boyutlar kazanmıştır: İsmet İnönü, 18 Kasım 1958’de yaptığı basın toplantısında “grev hakkı (...) gibi medeni dünyaca kabul edilmiş insan hakları Türk vatandaşlarına sağlanmalıdır.” demiştir.

CHP “grevsiz sendika kötürümdür” savını ileri sürmüş, ve nihayet 1959’da hazırladığı “İşçi ve İşveren Mesleki Teşekkülleri Kanun Projesi”nde, “Kanun hükümlerine göre grev ve lokavt ilân ve idare etmek ve benzeri yetkileri kullanmak” bir faaliyet olarak tanınmıştır.

Grev hakkı 27 Mayıs 1960 askeri darbesi sonrasında Çalışma Bakanlığı’na atanan Siyasal Bilgiler Fakültesi öğretim üyesi rahmetli Prof. Dr. Cahit Talas’ın öncülüğünde başlatılan çalışmalarla hazırlanan ve 1961’de yerine geçen yeni Çalışma Bakanı Bülent Ecevit’in özel gayretiyle 24 Temmuz 1963’te nihayet yasayla düzenlenmiştir.

Bu gelişmeleri ayrıntılı bir biçimde “Grev Hakkı Tartışılıyor, Tanınıyor” başlıklı ekitabımda anlatıyorum. Umarım ekitap.ayorum.com sitesinde hediye olarak sunduğumuz bu çalışma ilginizi çeker.

1940’lar ve 1950’lerdeki grev tartışmalarını dönemin gazetelerini tarayarak seçtiğim makaleler ve haberlerle aktardıktan sonra; 1963’teki özel yasaya ve kabulüne ilişkin gelişmeleri Bülent Ecevit’le 10 Mayıs 1989’da, Paris’e geldiğinde gerçekleştirdiğim söyleşiden bir parçayla sunuyorum.

“İŞÇİLER SAHAYA İNMELİ”, BÜLENT ECEVİT’LE SÖYLEŞİ

Son yirmi veya otuz veya elli yılda gerçekleştirilen bilimsel çalışmalar, araştırmalar, incelemeler, kimi roman ve öykü, kimi şiir, Toplumsal Tarihin bir dalı biçiminde gittikçe gelişen İşçi Hareketi Tarihi’nin

kimsesiz olmadığını gözler önüne serdi. Toplumumuz, kadın ve erkek emekçiler, köylüler, işçiler, gençler, ortaokul ve lise öğrencileri, üniversitelerde dirsek çürüten çocuklarımız, torunlarımız kendi tarihini tanımak, bilmek, öğrenmek istiyor.

Tarihimizin, toplumsal tarihimizin tanınmaması, tanıtılmaması için devlet, devleti temsil ettiğini iddia eden siyasi partiler, hele tekpartiler, güya üniversiteler ve yöneticilerinin kimi ellerinden geleni arkalarına koymadılar/koymuyorlar. Bunu tarihi süreç içinde irdelemek mümkün. İşçi hareketi tarihinin varlığını ispat etmek te.

Bizzat işçi hareketi, sendikalar, işçi örgütlenmeleri, dernekler, araştırma merkezleri, kimi vakıf ve benzeri kurumlar aracılığıyla kendi tarihinde yaşanan, yaşatılmak istenen hafıza kaybını önlemeye çalışıyor. Çok iyi.

İşçi hareketi tarihinin kendine özgü, denenmiş araç ve gereçleri ile araştırma yöntemleri bu konuda işimize yarayacaktır mutlaka. Değişik çalışmalarımda onları sunmaya çalıştım. Başka birçok bilim kadını, bilim adamı, uzman, sendikacı ve işçi de. Bu konudaki

bilimsel araştırmalar, bilimsel yayınlar artıyor. Son yıllarda anılarını yazan, yayınlayan birçok kahramanımız da var.

İşçi hareketi tarihinin resmi tarihle hesaplaşmasının zamanı geldi, hesaplaşma sürüyor da. Bu alanda yıllardır yapılan çalışmalara mutlaka yenileri eklenmeli.

Böylece daha yüksek sesle “Ülkemizde işçi hareketi tarihi sahipsiz değildir” dememiz mümkün olacak.

Ülkemizde işçi hareketi tarihinin tarihi kökenleri vardır: Osmanlı İmparatorluğu'ndan ve Tarih'ten, geçmişimizden, geçmiş ama henüz geçilememiş, tümüyle yazılamamış tarihimizden gelen.

Tarihten gelen kaynakların bir bölümünü bizzat biz bulup çıkarabiliriz : Arşivler bunun için.

İncelemek istediğimiz, incelediğimiz dönemin günlük gazeteleri, dergileri de birinci elden kaynaklar olarak bizi bekliyorlar. Milli kütüphanelerde tozlu raflarda. Onları oralardan çıkarıp “taramalıyız”.

Kaynaklarımızın bir bölümünü ise bizzat yaratabiliriz. İşte burada Sözlü Tarih ve araç-gereçleri imdadımıza yetişiyor. İlgilediğimiz dönemde yaşamış olanlara yaşadıklarını anlattırarak teybe almak. İyi hazırlanmış sorularımızla anlatılanları derinleştirmek. Sözlü anlatımları böylece tarihe mal etmek.

İşte rahmetli Bülent Ecevit'le 10 Mayıs 1989'da, ekitapta açıkadığım gibi bir vesileyle geldiği Paris'te yaptığımız söyleşinin amacı buydu : 1961 ile 1965 arasında CHP'nin koalisyon hükümetinde Çalışma Bakanı, dönemin en umut veren siyasetçilerinden biri olarak Ecevit'in anlattıkları birinci ağızdan aktarılan önemli bir kaynak olarak bize sunduğu bir armağandır. Kıymetini bilelim. Kendisine ve eşi rahmetli Rahşan Hanım'a ne kadar teşekkür etsek azdır. Bizim aracılığımızla sözleri çok sevdikleri emekçi kitlelere ulaşıyor. Ulaşmalı. Ulaştılar. Ulaşacaklar.

Rahmetli Bülent Ecevit'le 10 Mayıs 1989'da yaptığım uzun söyleşi, İşçi Hareketi Tarihi alanında bütün unsurlarıyla devlet aygıtının iş ve çalışma ve sendikal örgütlenme içindeki mekanizmalarını, çalış(ama)masını ve yöntemlerini açıklayıcı birçok unsur taşıyor, sendikacıların bir bölümüyle devlet aygıtı ve değişik kurumları arasındaki içli-dışlı, bazen epey garip ve kimi zaman "tehlikeli" ilişkileri gözler önüne seriyor.

Sendikalar içinde demokrasi eksikliğini ve hatta yokluğunu da. İşçilerin, Mart 1989'da, hemen öncesinde ve hemen sonrasında yaptıkları gibi, sendikaları aşarak, sendikacıların tehditlerini umursamayarak eylemleri bizzat düzenlemeleri edilgenlikten etkinliğe gidişi muştuluyordu. Ecevit bizzat saptama olanağı bulduğu bu gelişimi de anlatıyor. Vurguluyor.

1989 Baharı unutulmamalı. Ne de 1 Mayıs 1989'da öldürülen Mehmet Akif Dalcı ve diğerleri.

1950'lerden beri siyasetin içinde yer almış, çalışmış, şair, CHP'nin genç militanı, Ulus gazetesinin çalışkan gazetecisi, milletvekili ve genç bakanı, konumuz açısından son derece tayin edici bir dönemde, 1960'ların başında Çalışma Bakanı olmuş, iş dünyası ve sendikal hareket açılarından belirleyici ve tarihi iki özel yasanın hazırlanmasında ve yürürlüğe konulmasında birinci derecede rol oynamış Bülent Ecevit'in anlatacakları işçi hareketi tarihi açısından önemliydi ve mutlaka yazılmalıydı. Bunu gerçekleştirebilmek umuduyla Ecevit'le söyleşi benim için bir tür yükümlülüktü.

Aradan geçen 34 yıl ve bugün İşçi Hareketi Tarihi alanında tanık olduğumuz gelişmeler Bülent Ecevit'in ve Çalışma Bakanı olarak yaptıklarının önemini daha açık bir biçimde gösteriyor. Yapacağımız söyleşiyi ciddiyetle hazırlamam bu nedenlerle bir tür görevdi. Kendi kendime yüklediğim bir görev. Keşke daha fazlasını yapabilseydim.

Bülent Ecevit'le 10 Mayıs 1989'da bu söyleşiyi bu amaçlarla yaptım: 1960'lı yıllardan günümüze işçi hareketi ve yaşadığı safhalar ağırlıklı olarak ele aldığımız konuların başındaydı.

Bülent Ecevit'in 1963'te çıkarılan 274 sayılı Sendikalar Kanunu (SK) ile 275 sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu'nun (TİSGLK) mimarı Çalışma Bakanı olması tartışmamızı ilginç kılmaya adaydı. Yasaların hazırlanışındaki aşamalar da. Başbakan rahmetli İsmet İnönü'nün samimi ve hakiki desteği ve teşvikiyle Ecevit epey zorlanarak bile olsa bu iki yasanın çıkarılmasını kotardı : 1961 Anayasası ile tanınan ve güvence altına alınan grev hakkı ile sendika hakkı artık yasallaştırılıyordu. Az şey değil.

Anlatılması gereken, okunması gereken bir eylem olarak buyurun lütfen : "İşçiler Sahaya İnmeli", Bülent Ecevit'le Söyleşi, 10 Mayıs 1989, ekitap.ayorum.com sitesinde hediye olarak sunuyoruz.

OSMAN ÇUTSAY'IN ROMANI ÜZERİNE : NECO'YU NASIL BİLİRSİNİZ?

Tarihimizin kısa ve öz romanı. Osman Çutsay içinde yaşadığı yakın toplumsal ve siyasi tarihimizin bir sayfasına katkısını sunuyor. 12 Eylül 1980'i bu sayfanın başlama noktası olarak alırsak 43 yıl

geçmiş aradan. Gençlerin devrimci eylemlerini başlangıç alırsak enaz elli yıl olmuş. Yarım yüzyıl. Az şey değil. Bu konularda birçok kitap yazıldı. Çutsay'ın eseri birçok açıdan epey farklı olduğu için önem kazanıyor. Kurgusu, “kahramanları” / “karakterleri” farklı. Kadın ve erkek devrimci gençlerin ilişkileri daha önce yazılanlardan, anlatılanlardan farklı ve gerçeğe daha yakın.

Gerçek. Kadınlar ve erkekler arasındaki aşk ve buna bağlı ilintiler yumağı farklı. “O hararet içinde aşka nasıl vakit ayırabildiklerini hep şaşkınlıkla düşündü.” (s. 39).

Anlatımı da farklı.

İsmi geçenlerin tümü iyi kurgulanmış roman kahramanları. Ama hepsini de tanıyoruz. Çünkü hepsi tanıdığımız gençlerin, arkadaşlarımızın, meslektaşlarımızın, yol arkadaşlarımızın, yoldaşlarımızın, dostlarımızın birer sentezi. Herbirinden birşeyler var. Her kahramanı bu nedenle neredeyse hakiki birer yaratık. Birer varlık:

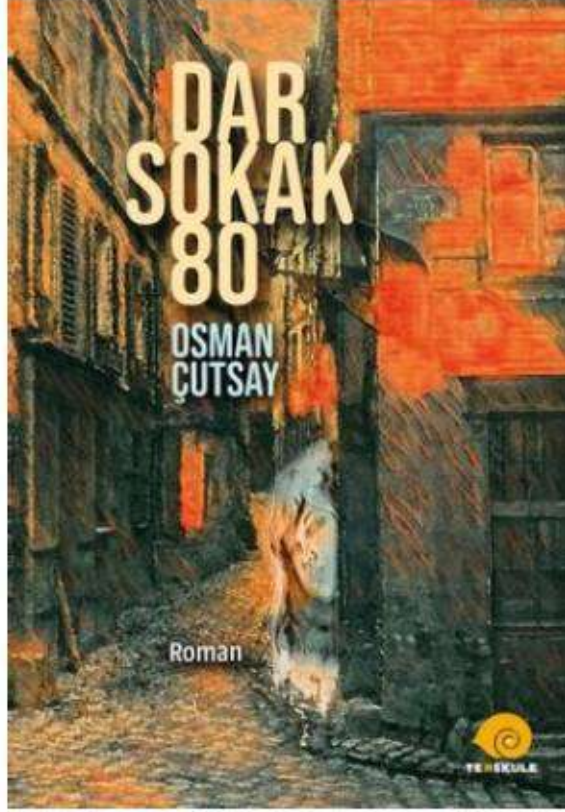
Neco, Necdet, Fuat, Kati, Şeko / Şenay, Deniz, Aysun, Mahir, İris, Cemal, Salih, Ceylan ve diğerleri, tümü bizim de tanıdıklarımızdan.

Anlatılan tarih bizim tarihimizdir. İhmal edilmemesi gereken.

Tarih yanında sosyoloji de var: Şeko ailesinin, ikinci Necdet ailesinin bireylerinin hikayeleri toplumsal bilgilerle dolu.

Tarih ve sosyoloji birlikte. Bir bütün içinde.

Kadın erkek ilişkileri neredeyse eşit eşite. Kimi kez kadına ayrıcalık tanınsa bile. Örneğin sayfa 79 ve 80’de yazar, “birçok şeyi erken anladığını” belirttiği Şeko’nun / Şenay’ın ağzından şunları söylüyor:

“Kadınlardı güçlü olan, erkekler gelip geçiciydi.”

Daha “küçük kız” olarak Şeko “özellikle Türk erkeklerinin çok zayıf olduğunu, bilgisizliğini çabuk farketmişti. Kadınlar ise doyumsuz kalıyordu ve bu doyumsuzluğu normal karşılıyordu. Bazıları da evli olmalarına rağmen dışarıda heyecanlı ilişkiler arıyor ve kuruyordu. (...) Erkekler kadınları anlamıyordu.”

Biraz sonra şunları da ekliyor: “Kadın bambaşka bir yaratıktı, erkek ne kadar düzse kadın o kadar karmaşık ve derindi.” (s. 80).

Bu saptamalar, gözlemler çocukluğundan beri erkekleri ve kadınları, evde veya o “taşın/kayanın üstünde” tünemişken, kesintisiz ve her halleriyle izleyen Şeko'nun birçok somut örneğiyle doğrulanıyor: Ablası, babası, Neco, Cemal ve birlikte yaşadıklarıyla.

Yazar eserinin başından itibaren, 1980 yazında, üç-beş aylık bir dönemde, o küçük alman köyünde yaşananların kahramanlarının hayatında tayin edici olduğunu duyumsatıyor. Sayfa 80'deyse “Şenay, 1980 yazındaki kavurucu fırtınanın tüm hayatını belirlediğini, Cemal'i tanıyınca kabul etti. Neco'nun bir başka çeşidiydi bu adam” diyerek meseleyi açıklamış ta oluyor.

Anlatılanların tümü aynı günde, iki ayrı mekanda (Dar Sokak'ta ve kültür merkezine çevrilmiş eski “Değirmen”de) yaşanıyor. Roman Necdet ve kızı Deniz'le başlıyor: Değirmen'e giderken. Yine onlarla bitiyor... (s. 91). Sonra “Kalan” kalıyor: Fuat'ın gizlediği sırrı açıkladığı mektub.

Yazar 1980 yazını ve yaşananları Neco, Fuat, Şeko başlıklı bölümlerde anlatıyor. Her bölümde otuzüç yıl sonraki yaşamışlıklar da yer alıyor: Ama bilhassa 1980'in ve Neco'nun bıraktığı etkilerin / anıların / izlerin ışığında.

Anlatım daha çok uzun iç konuşmalardan oluşuyor. İç dalgalanmalar, iç hesaplaşmalar, iç yolculuklardan da. Özeleştirici değil. 1970'lerin başından itibaren devrimci hareket içinde yapılanlara yönelik değerlendirmeler, İstanbul, Ankara üniversitesi, “Ankara Siyasal” çevreleri, Fatsa örneği de.

Siyasi mücadeledeki başarısızlık üzerine Almanya'ya sığınılması ve mültecilik konusu da, mültecilerin yalnızlığı da vurgulanıyor

Osman Çutsay'ın Almanya'nın Türkiye ile ilişkilerine alışılmışın ötesinde farklı baktığı biliniyor. Çutsay, epey zamandır yaşadığı

Almanya Federal Cumhuriyeti'nin / "Batı Almanya"nın Türkiye siyasetini yakından etkilediğini, "12 Eylül-Bir Alman Pastası" başlıklı kitabında (Yazılama Yayınevi, İstanbul, 2018) Almanya'nın 12 Eylül 1980 askeri darbesini desteklediğini ileri sürüyor. Türkiye'nin emperyalist-kapitalist sistem içinde "Almanya'nın sorumluluk alanına" bırakıldığını ve o günlerde iktidardaki sosyal demokrat-liberal koalisyonun darbecileri desteklediğini belirtiyor.

Romanında mülteciler için Almanya'nın yeri ve önemi vurgulanıyor. Fuat'ın eşi Kati bu bağlamda Almanya sosyal-demokratlarının sevecen yönünü somutlaştıran "kahraman" (örneğin s. 24 ve 25'te).

Darbeden önce ve bilhassa hemen sonra sığınan devrimcilerin birçoğu ve Neco ile Fuat için Almanca öğrenip klasikleri almancadan/orijinallerinden okumak amaçlardan biriydi. Neco ve Fuat öncelikle dili öğrenmek niyetindeydi.

Aynı mekanda otuzüç yıl önce geçen olaylar üç farklı kahramanın, Neco, Fuat ve Şeko'nun ağzından anlatılınca kimi yinelemeler olması doğal. Bu aynı zamanda yaşananların her kahraman için farklı biçimde anlaşılması, anılaştırılması olmasıyla da ilgili. Kimi ayrıntının öğrenilmesi açısından da önemli. Bir olay değişik kahramanlar tarafından değişik biçimde algılanabiliyor çünkü. Bu bakımdan aklıma Tom Tykwer'in yönettiği, Franka Potente ile Moritz Bleibtreu'nin baş rolleri paylaştığı, Lola Rennt (fransızcası : Cours, Lola, cours, türkçesi : Koş Lola koş) filmi geliyor. Bir olayın farklı kişilerce farklı biçimde görülmesi/değerlendirilmesi ve anılarda farklı şekilde yer verilmesi.

Neco ve Fuat'ın 1960'lı ve 1970'l i yılların devrimci gençlerinin sentezi olduğunu yukarıda yazdım. Ama aynı zamanda o dönemlerdeki devrimci hareketlerin, kimi devrimci örgütlerin de temsilcileri mi?

Kati şahsında Fuat Almanya ile “evleniyor”. İki çocuk sahibi oluyor: Mahir ve İris. Sağlık sorunlarıyla uğraşiyor. “Yarı felç” olduğu yazılıyor. Fuat içinde yer aldığı devrimci hareketin dönem dönem özelliklerini mi yansıtıyor? Bilemiyorum. Sadece devrimci bir genç mi? Bir devrimci örgütü özellikleriyle yansıtan bir simge mi? Yoruma açık sanıyorum.

Bilhassa Neco delikanlı, samimi, candan, sevecen, doğrucu, atılgan, fedakar yönleriyle öne çıkıyor. Neredeyse herkesin hayranlığını kazanıyor. Yazarın da. Okuyucunun da. O da devrimci örgütünün simgesi mutlaka. İlle ülkeye dönüp çuntaya karşı savaşıması. “Karadeniz dağlarına çıkacak.” “Ordu kırsalında” vurulacak. Adını ve soyadını yeğenine miras bırakacak. İkinci Neco için solculuk en doğal haliyle içine yerleşecek. Neco silinmeyecek izler ve anılar bırakacak: Neco’dan şu alıntıyı yapmanın tam sırasındır:

“İyi insan ol Şeko. Başkalarına yardım et, insanın başka insanların emeğini sömürerek yaşamalarına karşı çık, özgür ol, eşit ol. Başkasını sömürme.” (s. 74 ve 75)

Duy beni Şeko! Duy!

Osman Çutsay özgeçmişinden kimi unsurlar kattı mı romanına? Belki. Belki değil. Tanımayanların Çutsay’ı tanımaları için bu roman iyi bir fırsat. Doksan altı sayfa su gibi akıp gidiyor. İz bırakarak. Anılar okuyucuya emanet. Neco’lar, Fuat’lar, Şeko’lar, Ceylan’lar, Aysun’lar... unutulmasın.

(26 Eylül 2022’de ayorum.com’da sunuldu.)

EMEKÇİDEN YANA FAHRİ KONSOLOS

Esentepe'den, Dikili'den, Bergama'dan, İzmir'den, İstanbul'dan, Samsun'dan, Kütahya'dan, Mugla'dan, Ankara'dan bir kişi yola çıkar. Cebinde “adres” olarak üç kelime bulunur: Kitapçı Rüstem Paris. Yolcu Paris'e varır. Gare de Lyon'da iner trenden. Türkçe konuşan ilk adama sorar “Kitapçı Rüstem'i tanıyor musun?”.

Adam, “Evet, der, ben de zaten ona gidiyorum.”

Adam yolcuyla elinden tutar, metro istasyonuna birlikte inerler. Metro biletlerini Adam satın alır. Metroya birlikte binerler. Strasbourg-Saint-Denis veya Bonne-Nouvelle (“İyi Haber”) durağında metrodan birlikte inerler. Rue Mazagran sokağına girerler. İki adım atarlar. Sola dönerler. İki adım daha atarlar ve pat diye kendilerini Librairie Özgül-Kitabevi'nde bulurlar: 15 Rue de l'Echiquier. İşte Rüstem, işte Françoise.

Onlarca belki yüzlerce insan Paris'e böyle varmış, Rüstem Gücüyener'i ve eşi Françoise Rastoix'yı böyle bulmuştur.

Kendi yaşamından deneyimli Rüstem gurbete adım atanların dertlerini iyi bilir. Aç olanların karınlarını doyurur. Kuru fasulyadan şaşmaz. Evini onlara açar. Sigara içenlerin cebine sigara paketini sıkıştırır. Cep harçlığı katar. “Kahvede, barda dikilip, cafe içersen, bulunsun” der. Rüstem Paris’teki ilk günlerinde yaşadıklarını anımsar. Evi Esentepe Otel’ine bile dönüştürebilir. Rüstem evinin kapısını hep açık tutar. Yurttaşım, canım kardeşim baş göz üstüne.

Özgül Kitabevi sadece bir kitabevi değildi. Özgül Kitabevi sonuç itibariyle karşılaşma, danışma, buluşma, tartışma, sohbet etme, hasret giderme mekanı ve merkezi olarak da anılarımızdaki yerini koruyacak.

Buraya herkes geliyordu : Çünkü kapı bütün vatandaşlarımıza açıktı. Mevlana Kapısı gibi. Kitabevi’ne şaka maka derken 32 yıl süren yaşamı süresince her meslekten, her kuşaktan, her gruptan, her köy, her kasaba ve her kentten insanlarımız geldiler.

Bu aynı zamanda Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarımızın, bizim vatandaşlarımızın, Avrupa Birliği’nin “içinde” ve “bağrında”, bu işin hiç şakası yok işte bu başabela ve bu koskocaman Paris nam başkentte bile, olduğunun gözler önüne serilmesi idi. Gözler

önüne serilmesi idi evet : “Biz buradayız ve burada kalacağız !” demenin hem Türkçesi hem de Fransızcasıydı.

Fransa’da artık yerleşen, meslek sahibi, çoluk-çocuk sahibi olan, bizim gibi dede bile olanlarımız var.

Dönebilmek ülkeye ve orada da güzel evler inşa etmek. Ve güzel dükkanlar açmak.

Sılayı unutmamalıyız. “Gurbette yaşamak daha güzel” ve daha farklı olsa bile. Çünkü sılanın ve orada bıraktıklarımızın bize ihtiyacı var. Unutulmasın sakın.

Rüstem bütün bu sıraladıklarımı da aktaran “unique” bir dosttu. Kendine özgüydü. Evet haklısınız hepimiz kendimize özgünüz ama Rüstem’inki başkaydı. Rüstem “yegâne”ydi. “Bircik”ti. Eşi benzeri olmayanlardandı. Eşi benzeri kalmayanlardandı.

Rüstem anadan doğma mütevazi bir insandı. Herhangi bir kişiyle herhangi bir konuda yarışmaya kalkmayan türden.

Rüstem az ve öz konuşan cinsdendi. Dinlemeyi bilendi. Hiç beklenmeyen bir noktada ağızdan bir laf çıkarır dinleyenleri şaşırtırdı. İlle şaşırtmak istediğinden değil. İnce eleyip sık dokumasından, düşüncelerini damıtmasından. Bir parça bilge yönü vardı Rüstem’in.

Bu kadar mütevazi biri, kendine özgü karizmasıyla hemen hemen her dostunu, arkadaşını, Kitabevi’ne uğrayan her müşterisini etkiliyordu.

Eşi Françoise ile birlikte yurttaşlarımız için ellerinden geleni yapıyorlardı. Çoğu kez karşılıksız.

Kitapçı Rüstem, Paris başlığını taşıyan ve ekitap.ayorum.com’da hediye olarak sunduğumuz bu ekitap Rüstem ve Françoise

unutulmasınlar diye yazıldı. Böyle insanlar da dünyamızdan geçti diyebilmek için. Belki kıymetlerini bilemedik ama anılarını es geçmemeliyiz somut işaretini vermek için. Aklınızda bulunsun.

2 Mayıs 1954'te Bergama'da doğan kimi zaman "Bozo" diye isimlendirdiğim Rüstem yaşasaydı bugün 69 yaşında olacaktı.

Rüstem'e ve Françoise'a selam ve sevgiyle. Yaptıklarını yazmaya çalıştım. Sonrası size kalıyor.

(28 Nisan 2023'te ayorum.com'da sunuldu.)

MEKTUB VAR, RAGİP DURAN'DAN

“Şehmus selamlar, Rüstem kitabını bir çırpıda okudum. Yüreğine, kalemine sağlık. Kitabında çok sayıda tanıdığım insan var, Paris te az çok bildiğim bir kent olduğu için okuması da zevkli,

hatta heyecanlı oldu. Senin bu kitaptaki tarzın aslında çok radyofonik. Okurken karşımda seni olayları anlatırken buldum. El-kol hareketlerin, ses tonun, bakışların. Özgül Kitabevi'nden söz ederken, akademi, mülteciler gibi yan konulara da kayman ilk başta konuyu dağıtırmış gibi geldi ama sonra anlatının çokboyutlu/çokrenkli olmasını sağladığına kanaat getirdim.

Bu arada Rüstem'le ilgil bir anı:

Fransa Türkiyeli Öğrenciler Birliği (FTÖB) döneminden tanıdığım Rüstem, efendiliği, sukuneti ile dikkat çekmişti. Farklı siyasi fraksiyonlardan insanlarla rahatça konuşan nadir/ender insanlardan biriydi.

Paris'e her gelişimde mutlaka uğradığım Rüstem, son 2-3 buluşmamızda, işlerin kötü gittiğinden, kitapevinin dönmediğinden, kimsenin yeteri kadar kitap satın alıp okumadığından yakınmıştı. Oysa ki son ya da sondan bir önceki görüşmemizde, akşamüstü kitapçıya uğradığımda kitabevi tıklım tıklımdı. Giren çıkanın sayısı belli değildi. Müşterilerin çoğu nispeten büyük kitap kolileri ile çıkıyordu dükkandan. Rüstem'le yüzyüze geldik. Mutlu bir ifadesi vardı.

'Kusura bakma biraz yoğunuz, sen köşedeki cafe'ye git, bişeyler iç, işim bitince gelirim' dedi.

İki kahve içtim. Rüstem yorgun argın ama memnun, geldi. Tabii hemen kalabalığı sordum. Yanıtladı: 'Allah Apo'yu ölümsüz kılsın!'

Meğerse bir dergi, Abdullah Öcalan'ın avukatlarına verdiği kitap sipariş listesini yayınlamış, Kürtler de 'Serok Apo'nun' okuduğu kitapları okumak için Özgül'e dolmuş.

O sıralarda İmralı'da Öcalan'ın avukatlarıyla yaptığı görüşmelerin tutanakları da yayınlanıyordu. Öcalan Kürtleri okumaya teşvik ediyordu. Hatta 'Beni anlamak için Amin Maalouf'u okuyun' demişti. Gerçi bu iki şahsiyet çok farklı insanlar ama olsun, Paris'deki Kürtler de zaten en çok Amin Maalouf kitaplarını satın alıyormuş.

Özgül Kitabevi'nin Barış Akademisyenlerinin girişimiyle satın alınıp veya yeniden kiralanması ve Rüstem'in anısına, adını taşıyan bir kültür merkezine dönüştürülmesi projesinden söz etmiştim. Bu girişimden Selim Eskiizmirliler bana bahsetmişti. Sonra araya pandemi girdi. Proje durdu, bilahare yeniden ele aldılar mı, bilmiyorum. Var mı bu konuda bir gelişme? (Bu konudan önce veya sonra hiç haberim olmadı. MŞG)

İyi günler.

Ragıp."

Ragıp'ı 1970'lerin ilk yarısının sonuna doğru Aix-en-Provence isimli, Marsilya'ya ve Akdeniz'e otuz kilometrelik, üniversite ve öğrenci kentinde tanıdım. Galatasaray Lisesi'ni bitirmiş Hukuk Fakültesi'ne kaydını yaptırmış, memleket meseleleriyle uğraşıyordu. Mizahı harika, kahkahası kesintisizdi. Arkadaş, yoldaş, kardeş, meslektaş.

Gazeteciliği seçti sonra. İyi tarafından. Temelli. Afganistan dağlarında mucahitlerle görüştü, mesleki ve toplumbilimsel ve siyasetbilimsel iyi kitaplar yazdı.

Dostluğumuz inişli çıkışlı, kara kedili güvercinli, güneşli güneşsiz, varlı yoklu geçti, bugünlere kadar geldik.

Birkaç zamandır Akdeniz'i, Ege'nin anasını, Selanik'ten seyreylemeyi tercih ediyor. Rüzgar meselesi. Beyaz Kule'nin karşısındaki lokantada balık ekmek ve/veya kızartılmış ahtapot yiyor. Afiyet şeker olsun. Led Zeppelin, Şivan Perver, Barbara, Ferré, Ferrat, Brassens, Renaud,

Türkiye'den Neşet Ertaş dinliyor(muş). Güvercinlerin yalancısıyım. Taklacı güvercinler hep Güney'e uçuyor. Malum. Uçarken bir-iki haberi de yazdırıyorlar. Bizlere. Bu da malum.

En son birkaç yıl önce Ragıp'la Paris'te merhabalaşmış, ayak üstü iki satır konuşmuştuk. Email ilişkimiz ise zamanlı ve yararlı biçimde sürmüştü. Sürüyor.

Bu sabah, bu Pazar 23 Temmuz 2023 sabahı, iletisini alınca, bu iletiyi kendim için saklayamazdım. Sizinle paylaşmalıydım. İşte paylaştım. Birkaç gün önce de Nahel'in öldürülmesi ve sonrası için uzaktan söyleşi yapmış, uzaktan söyleşiyi yayınlamaya karar

vermiştik. Yakında Unutulmasın başlıklı ekitabımda yayınlanınca göreceksiniz.

Rüstem ikimiz için de unutulmazlardan. Bilge. Harbiden “Delikanlı”. Evet tanınması, bilinmesi gerekli bir Anadolu çocuğudur Rüstem. Kitapçı Rüstem, Paris başlığını taşıyan ekitabımda aktarmaya çalıştığım gibi.

Kitapçı Rüstem üzerine yazılacak daha pek çok şey var. Fırsat buldukça yazacağım. Yakın dostlarını yazmaya teşvik edeceğim/ediyorum. Bu topraklarda böyle canlar da yetişiyor diyebilmek için. Bilinmeli.

Ragıp'ın da Rüstem ve FTÖB ve Paris ve Aix-en-Provence üzerine yazacağı dünya kadar şey olduğunu biliyorum. Umarım yazmaya zaman bulur. Ha gayret.

+++

Rüstem'e dair ekitabımı hazırlarken kadim dost, buradaki en kıdemli gazetecilerimizden değerli dost Tansu Sarıaylı'dan Özgül Kitabevi'nde çekmiş olduğu toplu bir veya iki fotomuzu göndermesini rica etmiştim. Dev arşivi içinde arayıp taradıktan sonra nihayet bulunduğu fotoyu birkaç hafta önce gönderdi. Sağolsun. Ekitabımı yayınladıktan sonra. Ama olsun, Fransızların dediği gibi “Geç olması hiç olmamasından iyidir.” Bu fotoyu da sunuyorum. Rüstem halay başımızdır.

Ragıp Duran kardeşime, Tansu Sarıaylı kardeşime binbir teşekkür. Biz buyuz işte. Unutulmasınlar listemizde Rüstem de var. Rüstem'e selam ve sevgilerimizle. Sağlıcakla kalın.

TANSU SARITAYLI : PARİS’TE HABERCİLİKTE 45 YIL

Paris, bir çekim merkezidir. Kuşkusuz. Hele bizim coğrafyamızın çocukları için: 18. Yüzyıldan itibaren Osmanlılar ve Osmanlı İmparatorluğu bünyesindeki halkların okumuş-yazmışları için.

Bu ilgi giderek, artarak, yeni boyutlar alarak sürdü: Geçen yüzyılda, 20. Yüzyılda, bu çekime bölgemizin en zenginleri de, yatırımcıları da, işverenleri de, sermaye sahipleri de, ünlüleri de katıldı...

Elbette sadece Paris değil Londra, Roma, Atina, Barselona, Madrid de... çekim merkezi.

Bugün Paris üzerinde yoğunlaşalım:

Geçmişten gelen alışkanlıklarla bugün arap sermayesi Paris’te artık kendini, saklamaya gerek görmeden, sergileyebiliyor. Paris-Saint-Germain (PSG) futbol takımının Katarlılarca satın alınması ve takımın dünya futbol yıldızlarıyla doldurulması bu konuda en belirgin, en açık, en bilinen örnektir. Resmi adıyla “Katar Devleti”nin bu takımı, yıldızlarını, örneğin Messi ve Neymar’ı, bir tür vitrin gibi kullanması artık çok açık(tı). Böyle bir takıma ve bu tür “yıldızlara” sahip olmak yeni tür ilişkilere de yol açması açısından önemli.

Fransa'da "Araplar" ırkçılığın hedefi olabiliyor, ama kimse, aralarında pek çok ırkçının bulunduğu bilinen PSG taraftarları da içinde hiç kimse, Katar sermayesinin gücüne ve bu sermayenin Paris'te ve Fransa'da satın alabileceği neredeyse herşeyi satın almasına şaşırıyor. Katar'ın Ekim 2012'den beri "Frankofoni (Fransızca konuşmacı/Fransızcacı) Uluslararası Örgütü"ne üye olmasına da... Oysa bu minik devlette resmi dil arapçadır, yerliler yanında onlardan epey daha çok sayıdaki "yabancıların/göçmenlerin" ortak konuşma dili ingilizcedir...

Ne olursa olsun Katarlıların girişimciliği bölgemizin diğer zenginlerini, sermaye sahiplerini, patronlarını da etkiliyor, onlara imrendiriyor, onları taklide götürüyor...

Nitekim arap sermayesinin peşinden, kimi zaman onunla birlikte gelen yatırım yapan, mal-mülk satın alan türk, kürt, ermeni, "kıbrıslı" (fransız medya organlarının aktardığına göre, aralarında

Kıbrıs pasaportu “satın almış” ve Kıbrıs yurttaşı olmuş Ruslar da varmış) sermayesi de Paris’te dikkat çekiyor.

Hemen hemen her sokaktaki bir, bazen iki dönerciyi saymıyorum. Fransa’da sadece “kebab” denilip benimsenen, ABD çıkışlı kokmuş köfteleri yemek (“yemek” değil) üzere olan döner satıp zengin olanların, sermaye açısından önemini göz ardı etmeden, türk ve kürt sermayesinin de Paris’te, Marsilya’da, Nice’te, Lyon’da ve Fransa’nın birçok başka kentinde ve kasabasında kendinden söz ettirdiğini belirtmek istiyorum.

Bu durumu en iyi biçimde vurgulayabilmek için Paris’te basın kartı sahibi olmak ve olayları birinci mevkiden izlemek gerekiyor.

İşte 1977’den beri Fransa Cumhuriyeti’nin başkentinde birçok ve değişik günlük gazetede, televizyon kanalında, radyoda gazeteci, günümüzde türk gazetecilerin en kıdemlilerinden biri Tansu Sarıtaılı bu şansa sahip oldu ve bunu en iyi biçimde değerlendirdi:

Boğaziçi Yayınları tarafından Ekim 2021’de yayınlanan Tansu Sarıtaılı Paris’ten Bildiriyor başlıklı yeni kitabında bunu saptayabiliyoruz :

Zenginlerimiz, çok zenginlerimiz, patronlarımız, yatırımcılarımız yanında sporcularımız, Paris’teki ünlülerimiz, gelip-geçen ve gelip-geçemeyen siyasetçilerimiz, diplomatik görevlilerimiz, Paris’te evlenmek için gelen ünlülerimiz, emekçilerimiz, ünlü ve az ünlü veya henüz ünlenmemiş sanatçılarımız, artık çoluk-çocuk buraya yerleşmişlerimiz, hem Türkiye Cumhuriyeti hem Fransa Cumhuriyeti yurttaşlarının ve onlar sayesinde Türkiye Cumhuriyeti’nin Fransa ile, Avrupa Birliği ile fiilen içiçe girdiğinin, ekonomik bakımdan neredeyse tümüyle bütünleştiğinin ispatıdır.

Buna Almanya Federal Cumhuriyeti en başta AB üyesi diğer ülkelerdeki yurttaşlarımızı da ekonomik uğraşlarıyla katarsak mesele daha iyi anlaşılacaktır.

Tansu işte bunu, bizzat yaşadıkları, bizzat tanık oldukları, kısaca gerçek olayları aktararak yansıtıyor. Bunu bir tür varsayım, bir tür doktora tezi hipotezi olarak ileri sürmüyor. Apaçık, olduğu gibi aktarıyor.

Arzuladığı sonucu çıkarmak meraklı okuyucuya kalıyor. İsterse elbette.

Bu kitabı bir Anadolu çocuğunun, iyi terbiye almış bir gencimizin bir serüven kitabı gibi okumak ta mümkün: “Fransa’daki Bulgar ajanları”na ilişkin sayfalar, yasal ve/veya yasadışı ekonomik uğraşlara bulaşmışların başına gelenler ve benzerleri bu bakış açısıyla okunabilir. Ders çıkarmak için.

Tansu dürüstlüğe, efendiliğe, kibarlığa, kurallara uyarak “oynanılmasına” öncelik veriyor. Şikeye, üçkağıtçılığa, yolsuzluklara değil.

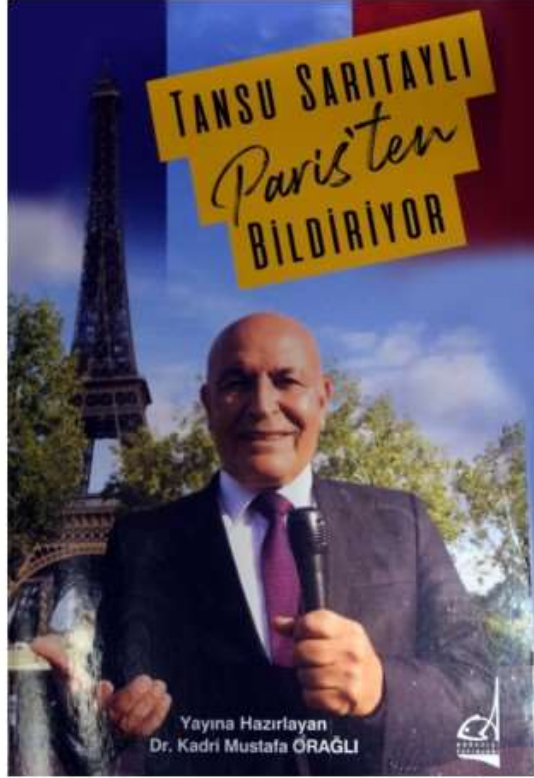
Sahnedeki “oyananlar” kadar “perde arkasında”, “kuliste” olup-bitirilenlere de önem veriyor. Bu konularda bildiklerini, tanık olduklarını yazıyor.

Çok ünlü bir gazetecimizin Paris ziyaretleri sonrasındaki “ekstra gider faturaları” üzerindeki çapsiz rakamlarla elini kendi patronunun cepine atması, hırsızlık yapması az şey değil. Tansu isim vererek örnekleriyle aktarıyor.

Tansu iyi gazetecidir. Mesleği icra ederek “pişti”, mesleğin inceliklerini derinlemesine öğrendi.

Milliyet'in geçmiş en iyi Paris Muhabirlerinden Mişel Perlman ile "unutulmaz anılarını" aktarıyor. Emil Galip Sandalcı'dan, Mehmet Ali Birand'dan söz ediyor.

1950'lerden günümüze Paris'te iz ve ses bırakan usta fotoğraf ustası ve gazetecilerimizden Gökşin Sipahioğlu, Kosta Daponte, Artun Ünsal, Uğur Hüküm, Sabetay Varol ve diğerlerinden, ve bilhassa yeni kuşak

gençlerden de söz etmesini çok isterdim. Bu konuda sorduğum bir soruya Tansu şu yanıtı verdi:

“Mişel Perlman benim için örnek bir gazeteciydi. Evet Artun Ünsal, Sabetay Varol, Gökşin Sipahioğlu'yla, Kosta Daponte ve Uğur Hüküm'le birlikte çalıştığım oldu, Uğur Hüküm muhatabına soruyu gülererek soran bir gazeteciydi. İlginçtir.”

Tansu 1949'da doğduktan kısa bir süre sonra gazetecilik hastalığına yakalandı. Tansu'ya bu konuda üç soru sordum, işte sorularım ve yanıtları:

MŞG : İlk okuduğın gazeteyi anımsıyor musun ?

TS- İlk okuduğum gazete Cumhuriyet gazetesidir: Onbir-oniki yaşındayken büyük babama Cumhuriyet'ten 27 Mayıs 1960'a ve sonrasına ilişkin haberleri okuyarak "haberciliğe" adım attım diyebilirim.

MŞG-Gazeteci olmaya ne zaman, nasıl, nerede karar verdin ?

TS-İlk ve ortaokulları ve liseyi İzmir'de okudum. O yıllardaki öğretmenlerimden Turgut Hoca'nın gazeteciliği seçmemde rolü olduğunu söyleyebilirim. Rahmetli Turgut Hoca sınıfta bir şey sorduğu zaman, anında cevabı ben veriyordum, yanıtımı eksiksiz bir anlatımla aktardığım için, ve sık soru sorduğum için, "Tansu sen gazeteci gibi soru soruyorsun", ve yine ilkokul son sınıfta Hoca'nın "Sen yargıç mısın ? Yoksa gazeteci mi?" demesi bu mesleği seçmemde belirleyici oldu sanıyorum. Evet aynen böyle: Sonunda olabildiyse gazeteci olduk.

MŞG-İlk göz ağrın diyebileceğimiz bir gazeteci var mı ? Varsa kimdir ?

TS-İzmir Yeni Asır gazetesindeki Gazenfer Karpat iyi bir araştırmacı gazeteci olarak aklımda. Bir gün alt komşumuzun sohbet sırasındaki "Bu adam nerden bulup çıkarır bu haberleri? Helal olsun gazeteci dediğin budur işte" sözleri bende büyük etki yapmıştı. Karpat'ın haberlerini kaçırmazdık, devamlı okurdum. Çok yönlü bir gazeteciydi, cinayet haberi de yazardı, mağazin haberi de.

İşte böyle çocukluk yıllarında doğan, gelişen bir arzu zaman içinde gerçekleştirildi.

Tansu bir süre İzmir'de Yeni Asır'da çalıştı. Sonra ver elini Paris? Neden Fransa soruma yanıtı ise çok kolay: "Fransa kadrosu açıldı, Fransa'ya gitmem istenildi ve Fransa'da çalışmaya başladım."

Evet yineliyorum: Gazetecilik ciddi bir hastalıktır, bulaşıcı ve kalıcıdır. İşte Tansu, işte adını andığım gazetecilerimiz: Hiçbiri evet hiçbiri bu hastalıktan kurtulamadı. Siz biliyorsanız, yanıtlayın lütfen: Hayata, çalışma hayatına gazetecilikle başladıktan sonra meslek değiştiren birini tanıyor musunuz?

İşte Tansu: Emekli olduktan sonra bile gazeteciliği, hem de çok üst düzeyde, hem kalemle hem kamerayla sürdürüyor. Ne kadar iyi. Mesleğini icra ederken yaptıklarını, yaşadıklarını, tanık olduklarını yazıyor, anlatıyor, aktarıyor: Paris'teki "Küçük Türkiye"yi ve buralardan geçen yurttaşlarımızı. En kapsamlı çeşitlilik içinde neredeyse herkesi. Hakiki bir toplumbilimci gibi.

Yıllardır meslek anılarını yazmasını ısrarla isteyenlerden biriydim. Nitekim ısrarlarımız olumlu sonuç verdi ve Tansu ANILARINI yazdı ve yayınladı.

Bu kitaptaki anıları aslında onların İKİNCİ KEZ YAZILMIŞ BİÇİMİDİR. Çünkü birinci versiyonu neredeyse bitmek üzereyken, beş yıl önce eve giren hırsız, yalnız stok için tuttuğu ve hatta virüs girmesin diye internete bile bağlamadığı bilgisayarını çalınca ilk vesiyonun yazılmış sayfaları yitti. Bu Tansu'nun moralini bir parça bozdu. Ama yeniden yazmasını ısrarla istedik. Nitekim yazdı ve yayınladı. Çok da iyi oldu.

Kitabında meslek anıları yanında gazetecilikte neler yapılmalı neler yapılmamalı konusunda da tecrübeyle bizzat edindiği ve uyguladığı birkaç ciddi kuralı aktarıyor. Bilinmesinde yarar var.

Buraya ikisini aynen aktarıyorum, çiçeği burnunda gazetecilerimizin işine yarayacağından eminim:

"İnsanları dinlemeden asla soru sormayacaksın. Bunun, bu meslekte öğrendiğim en önemli ilkelerden biri olduğunu söyleyebilirim. Zira, sorduğun zaman beklediğin cevabı alamazsın.

Ama dinlediğin zaman, soracağın sorunun cevabının, muhatabının konuşmasının içinde gizlenmiş olduğunu görürsün. Gazetecilik mesleğindeki yılların deneyimi bana bunu öğretti.”

İkinci kural da şudur: “Yazmak ve yazmamak. Toplumunu doğru bir şekilde bilgilendirmek için, doğru bildiğin haberi, ucu nereye dayanırsa dayansın, kimi rahatsız ederse etsin yazmak gazetecinin görevidir. Korkuyorsan, ürküyorsan, bu mesleği yapma o zaman. Git limon sat!”

Arif olan anlar. Abidin olan da.

(14 Ocak 2022’de ayorum.com’da sunuldu.)

TANSU SARITAYLI PARİS’TEN BİLDİRİYOR KİTABINA İLİŞKİN BİRKAÇ SORU, 10-12 OCAK 2022

Tansu Sarıtaylı’nın anılarını tamamlayıcı olmasına yardım için birkaç sorumu ve yanıtlarını, yineleme pahasına da olsa, burada ilk kez aynen yayınlıyorum. İşe yaraması umuduyla.

M. ŞEHMUS GÜZEL: İLKOKULU, ORTAOKULU, LİSEYİ, FAKÜLTEYİ NERE(LER)DE OKUDUN?

TANSU SARITAYLI: İzmir’de okudum okulları

MŞG : İLK GAZETEYİ NEREDE, NE ZAMAN OKUDUN?

TS-Hatırladığım kadarıyla ilk okuduğum gazete Cumhuriyet gazetesi oldu. Onbir-oniki yaşındayken büyük babama Cumhuriyet’ten 27 Mayıs 1960’a ve sonrasına ilişkin haberleri okuyarak “haberciliğe” adım attım diyebilirim.

MŞG: İLK GÖZ AĞRIN DİYEBİLECEĞİMİZ GAZETECİ var mı? Varsa KİMDİR?

İzmir Yeni Asır gazetesindeki Gazenfer Karpaz iyi bir araştırmacı gazeteci olarak aklımda. Bir gün alt komşumuzun sohbet sırasındaki ‘‘Bu adam nerden bulup çıkarır bu haberleri? Helal olsun, gazeteci dediğin budur işte’’ sözleri bende büyük etki yapmıştı. Karpaz’ın haberlerini kaçırmazdık, devamlı okurdum. Çok yönlü bir gazeteciydi, cinayet haberi de yazardı, mağazin haberi de.

MşG: NE ZAMAN, NEREDE VE NASIL gazeteci olmaya karar verdin?

TS-İlk ve ortaokulları ve liseyi İzmir’de okudum. O yıllardaki öğretmenlerinden Turgut Hoca’nın gazeteciliği seçmemde rolü olduğunu söyleyebilirim. Rahmetli Turgut Hoca sınıfta bir şey sorduğu zaman, anında cevabı ben veriyordum, yanıtımı eksiksiz bir anlatımla aktardığım için, ve sık soru sorduğum için, ‘‘Tansu sen gazeteci gibi soru soruyorsun’’, ve yine ilkokul son sınıfta Hoca’nın ‘‘Sen yargıç mısın ? Yoksa gazeteci mi?’’ demesi bu mesleği seçmemde belirleyici oldu sanıyorum. Evet aynen böyle: Sonunda olabildiyse gazeteci olduk.

MşG: 1977’DE NEDEN FRANSA’YI TERCİH ETTİN? ÖRNEĞİN NİYE ALMANYA, ABD VEYA İNGİLTERE DEĞİL?

Fransa kadrosu açıktı, Fransa’ya gitmem istenildi ve Fransa’da çalışmaya başladım.

MşG: 1950’lerden günümüze Paris’te iz ve ses bırakan iyi fotoğraf ustası ve gazetecilerimizden Gökşin Sipahioğlu başta, Kosta Daponte, Artun nsal, Uğur Hüküm, Sabetay Varol ve diğerlerinden ve yeni kuşak genç gazetecilerden söz etmek ister misin?

TS : Yeni kuşak gazeteciler çok farklı. Teknolojiye yabancı sayılmam ama, cep telefonuyla dikey görüntü, veya anında haber yayınlamak pek bana göre değil. Biz bir fotoğraf için kılı kırk

yararken, şimdi denk getirilen yayınlanıyor. Yeni nesil gazeteciler böyle. Mişel Perlman benim için örnek bir gazeteciydi. Evet Artun Ünsal, Sabetay Varol, Gökşin Sipahioğlu'yla, Kosta Daponte ve Uğur Hüküm'le birlikte çalıştığım oldu. Uğur Hüküm muhatabına soruyu gülererek soran bir gazeteciydi. İlginçtir.

MŞG: Kitabında mesleki anıların yanında Güzin Dino, Demir Önger gibi ünlülerimizin bir tür "portresi" denilebilecek bölümler de var. Buna neden ihtiyaç duydun?

TS: Güzin Dino yaşantısıyla ve yaşadıklarıyla örnek bir kişilik benim için. Doktor Demir, yıllarını Paris'teki Türk toplumuna adanmış kültür ve sağlık açısından bir kişilik olduğu için.

MŞG : Bir önceki soruyla ilintili ek SORU: "PORTRE"LER DİZİNİ SÜRDÜRMEK NİYETİNDE MİSİN?

TS: Şimdilik, gelecek günlerde, arşivimde yer alan 87 bin fotoğraf içinden iki fotoğraf albümü yaratmayı düşünüyorum. Biri diplomatik ve kültürel bir albüm olacak: 2000 fotoğrafın yer alacağı 500 sayfalık bir çalışma, türkçe ve fransızca alt yazılı. Diğeri ise Fransa'daki Türk toplumu içinden seçme portreler albümü adını alacak. Böyle bir düşüncem var. Gerçekleşir mi? Bilemiyorum.

YENİDEN E-KİTAPLARIMIZLA

Yaz tatili geçeli epey oluyor. Sonbahar gelip gelmemekte, kalıp kalmamakta kararsız. Fransa'da kimi gün sanki yaz. Korsika ve Marsilya gibi Akdeniz'le sarmaş dolaş mekanlarda plajlar yüklü. 25 ve/veya 30-32 derecelerde kimi babayiğitler veya anakahramanlar denize bile giriyor. Güneş gülüyor. Biz uzaktan seyrediyoruz. Taa Paris'lerden...

İtiraf etmeliyimki bizim için Őu son aylar aktif tatil damgası taşıyordu: gųya yaz tatilindeydik ama çalıŐmalarımızı sųrdųrųyorduk. Nitekim ayorum.com'daki makalelerimizle hizmette kusur etmemeyi gųrev bildik. Ama bir noktada eksiĐimiz oldu: ekitap sunumlarımızda. Aktif de olsa tatil-matil gibi nedenlerle ekitap sunumunu nisandan bu yana maalesef sųrdųremedik.

Ama can saĐolsun. AŐırı sıcaklara, kuraklıĐa, sellere, yazgųnųyaĐandolulara (yazımda hata yoktur), yangınlara, savaŐlara, korona salgınına, cana kıymalara, bu dųnyanın malum belalarına karŐın daha sonra yayınlamak ųzere yazmayı sųrdųrdųk. Nihayet zamanı geldi ve iŐte 28 Ekim 2022'de, yeniden ekitap sunumunu da baŐlattık. DeĐerli dostumuz Ferruh Dinçkal'ın seçkin katkıları ve teknik yųnetmenliĐiyle. Takımımız yeniden sahada. Kitap ve ekitap yazmak ve okumak sevgimiz aynen sųrųyor.

Buğun bu iyi haberi iletmek için yazıyorum.

Yeni yayın sezonunu/mevsimini iki ekitapla açıyorum. Birincisi fransızca: Livre de Voyage Immobile. Tųrkeye "Hareketsiz/Hareket etmeden Yolculuk Kitabı" diye çevirebiliriz. Naci'ye bıraksam O, "Yok yav 'Yola ıkmadan Seyahat Kitabı' diye çevirmek daha yerinde olacak" diyebilir. Naci iŐte, bildiğiniz gibi hep aynı. Bu çalıŐmanın tųrke kısa tanıtımını ve fransızca kısıdan kısa tanıtımını sunuyorum. Hemen aŐaĐıda.

İkinci ekitab ise Harita-Metod Defteri. YayınlanmıŐlar yanında birçoğu ilk kez sunulan makalelerimi içeren bu ekitabın çok kısa tanıtımını da aşağıda sunuyorum.

Bųylece yaz tatilini boŐuna geirmediĐimizi umarım bir parça ispat edebiliyorum. GeçmiŐ tatil aylarında baŐka Őeyler de yazdım,

onları da sırası gelince sunacağım. Güneş sözünde durur, havalar iyi olursa.

İşte öncelikle tadım-lık-lık-lar. Sonrası size kalıyor. Tıklatmanız yeter. Ekitaplar daha öncekiler gibi ücretsiz. Bu kadarlık bir ikramımız da olsun artık.

LİVRE DE VOYAGE İMMOBİLE için TÜRKÇE KISA TANITIM: Heykeltıraş Françoise Giannesini'nin yünden ve ardoise'dan (arduvaz veya kayağantaş, kayrak diyenler de var) yarattığı eserlerine, "dünyasına", ilk kez görüyormuşcasına şaşkınlıkla bakalım: Rüyası bir "göçebe" dünyasıdır bu. Başiboş, kaçmak, kaçamak yanlısı bir dünya. Sanatçının yaratışındaki. Bu kendine özgü dünya sözcüklerin ve imajların akıntısına kapılmış, peşine takılmış, romansı anlatımlarla çocukluk durumlarının, akılda kalanlarının, an(ı)larının karışımıdır. Bileşimidir. Damıtılmış halidir. Katıksız. Ailemsi kıvılcımlarla, nereden esinlendikleri, neden ve nasıl biriktirildikleri bilinemeyen, belki de unutulmuş, üstü örtülmüş, kalmasın denilenlerin, bulanık, belli belirsiz, insanlık, çocukluk ve kadınlık durumlarının karışımı. Bileşimi diyorum ve burada yineliyorum. Damıtılmışları.

Eşsiz. Tekil. Çekinçesiz.

Tamamı sanatçının kendinden, özünden, özbeözünden, iç derinliklerinden sulanan, "Doğu'yu" asla ıskalamayan bir dünya. Yaşanmış, içselleştirilmiş bir dış dünyanın yeniden sunumu.

Çömertçe.

İmajlar karşısında durmaksızın hareket. Hareketlilik kesintisiz. Kendi hafızasında "yolculuk". Kaçak. Kendi hayaletleri, fantomalari, anıları, yaşadıkları ve yaşayamadıklarıyla ve daha bilmemneleriyle, "neblemneleri"yle, "karşılıklı konuşmaları", tartışmaları, atışmaları. Tümü tamamı.

Sansürsüz.

Yolculuklarımızı kim ya da kimler düzenliyor? Neden? Nasıl? Nerede?

Sizi işte böyle bir dünyaya yolculuğa davet ediyorum:

Vizesiz.

Hareket etmeyen. Hiçbir yere gitmeyen. Ama hiç te durmayan. Düşünen. Dinleyen. Dinlenen.

Paradoks. Firar.

Gezegenlerde gezinen. Masmavi bir denizde, yemyeşil bir yeryüzünde, sonsuz bir gökyüzünde, karanlık ay'da, geleceği bilinmeyen mars'ta, ne olacağı meçhul jupiter'de. Ve diğerlerinde.

Neyle olursa olsun. Gemide, uzay gemisinde, trende, uçakta, füzede hareketsiz binbir yolculuğun paramparça olmuş ama dağıtılmamış, sadece serpiştirilmiş an(ı)larını toplamaya, biriktirmeye davet ediyorum. Rüyamsı bir göçebeliktir bu. Haydi kalkıyoruz.

(Paris, 26 Ekim 2022.)

LIVRE DE VOYAGE IMMOBILE için FRANSIZCA çok KISA TANITIM:

Les oeuvres de Françoise Giannesini sont petites, moyennes, monumentales. Massives. Tendues entre ciel et terres. Des blocs de sensations qui tiennent lieu de langages.

Créer c'est suggérer, guérir, inventer.

Grâce à elle nous avons un autre plaisir de contempler en profondeur. Ecouter en silence, dans un long moment de silence.

Voyager: dans différentes planètes. Mobile ou immobile. Dans un monde réel ou irréel. Visible ou invisible. Ou les deux en même temps.

C'est à vous de décider: Et partir. Bon vent.

“La sculpture se fait en se faisant.” Parole d'artiste.

HARİTA-METOD DEFTERİ için ÇOK KISA TANITIM :

İyi çizilmiş bir harita bir bakışta birçok şeyi şıp diye anlamamıza yardımcı olabilir.

İyi çizilmiş bir haritanın “altındakilere”, “sakladıklarına” ulaşabilirsek haritanın üstündekilerinin ve komşularının coğrafyasını, jeopolitiğini, stratejisini ve jeostratejisini daha iyi ve daha kolayca anlayabiliriz.

İyi çizilmiş bir harita çömertçe coğrafya ve tarih dersleri sunar.

İyi çizilmiş bir harita aynı zamanda derli toplu toplumsal meseleler, kimlikler, “aidiyetler” yumağıdır da.

“Kimliğiniz?” diye sorulması bir rastlantı değildir bir haritada bir noktadan öbürüne geçmek üzereyken.

Haritaları iyi çizmek, iyi okumak, yerinde seçilmiş ve haklı renklerle donatmak gerekiyor :

Denizler ve akarsular mavi, dağlar kahverengi, vadiler yeşil olmalı, her şey iyi ve güzel çizilmeli.

Peki ya insanlar hangi renkte çizilecek? Bu çalışmada yanıtlamaya çalışıyorum.

Katkılarınızı bekleyerek.

Haydi hep birlikte.

56 YIL ÖNCE YAZILDI

Ümit Hassan'ın vefatından hemen sonra, 1966'da Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde öğrenci olduğumuz günlerde yayınlanan Türkiye İşçi Partisi'ne (TİP) yakın siyasi dergi Dönüşüm'ün ilk sayılarında yazı işleri müdürlüğü yaptığı için, derginin yayınlanan sayılarına bir göz atayım, Ümit'in yazdığı ve/veya çevirisini yaptığı makaleleri okuyayım veya yeniden okuyayım dedim.

Türkiye Sosyal Tarih Araştırma Vakfı (TÜSTAV) arşivinde derginin yayınlanan oniki sayısını buldum. Yayınlanan yazılara ve Ümit'in çeviri ve katkılarına baktım. Birkaçını okudum.

Ümit'e ve yaptıklarına ilişkin yazacaklarımı şimdilik daha sonraya bırakıyorum. Derginin 20 Ocak 1967 tarihli onbirinci sayısında Abidin Dino'nun ön kapakta duyurusu yapılan "Tırmanma" başlıklı makalesine rastladım. Derginin son sayfasında/arkakapağında sunulan makale, Vietnam savaşına o günlerde gittikçe boyutlanan,

genişleyen uluslararası muhalefetin bir unsuru gibi değerlendirilebilir.

Bu makale aynı zamanda sanki son aylarda, son bir yılda yaşadıklarımıza da belli bir ölçüde açıklama getiriyor. Özellikle “tırmanma”, “denetim altında tırmanma”, “denetim dışı tırmanma” gibi konularda. Hele Ukranya-Rusya savaşının ABD-Rusya savaşına, “denetim altında tırmanmaya” deviniminin/dönüşümünün söz konusu olduğu bugünlerde.

Bu makaleye Abidin’in yazılarının toplandığı kitaplarda rastlamadım, bu açıdan da Abidin Dino’nun kitap biçiminde derlenen makalelerine bir ek, bir katkı olur umuduyla burada aynen aktarmak istiyorum. İlginizi çekeceğini umarak. Makalede okuyamadığım bir-iki kelime oldu, bu kelimeler için önerimi parantez içinde belirttim. Bunun dışında hiç dokunmadım.

Abidin’in çizgilerini de es geçmeyelim.

Derginin o sayıdaki künyesini de makalenin sonuna ekledim. Aynı sayıda ilk sayfada Çetin Altan’ın “Sosyalistlere Mektup” başlıklı makalesini, Can Yücel’in “Özeleştiri”sini (s. 4), daha sonra Yaşar Kemal’in “Dedikodu” başlıklı katkısını da (s. 7) öneririm. Diğerlerini de.

Derginin yayınlanan sayılarının tümüne bakmak isterseniz TÜSTAV DÖNÜŞÜM diye yazıp tıklayın yeter. TÜSTAV arşivi bir hazinedir, aklınızda bulunsun.

ABİDİN DİNO'NUN MAKALESİ : TIRMANMA

Askerî bir Amerikan deyimini olan “tırmanma”, Amerikan stratejisinin uzun düşünüp taşınmalardan sonra ortaya attığı bir buluştur.

Düşünce deyip geçmiyelim. Amerikan düşüncesi; eğitilmiş, somut yöntemlerle etkili kılınmış, bol ödeneklerle sapmalardan korunmuş, bir de elektronik makinalarla yücelmiş bir kavrama ürünüdür, öyleki, Amerikalı yöneticiler, dünya sorunlarını karşılamak yolunda, milyarlarca hesapları bir solukta çözüveren elektronik beyinlerle çalışırlar.

Bu düşünce araçlarının tek kusuru, “beslenme” olanaklarıdır. Bir çözüme varmak için elektronik beyin ancak sunulan verilere göre karşılık verir. Baş döndürücü bir nitelikte olan bu araçlar, “beslenişe” göre işler; herhalde budur aksayan Amerikan savaş makinasında. İri iri Pentagon düşünürleri, öylesine çıg besiler veriyorlar ki güzelim “computor”lar, neylesin. 20. Yüzyılın tekniği, rengarenk lambalar, düğmeler, milyarlarca sayı kusan teller (iyi okunamayan bir kelime : belki teller. MŞG), boşuna... Pentagonun, o yüce kışlanın düşüncesi, şaşılacak kadar tutarsız sonuçlara varıyor çoğunlukla, oysaki bir “felsefesi” bile varmış... Hey gidi felsefe hey! Heraklit, Dekart, Hegel derken, bir de Pentagon felsefesi çıktı başımıza! Emin olun ki gülünecek bir şey yok, hayatımızla oynanıyor bu kez. Evet, Amerikan askeri felsefesi, “tırmanmada” karar kılmış bulunuyor.

“Tırmanma” nedir? Tırmanma, özellikle atom harbi alanında, düşmana karşı derece derece uygulanacak bir yıkım sistemidir.

Tırmanmanın tekniği, tıpkı ortaçağ işkence yönteminde olduğu gibi, karşı tarafa gittikçe ağırlaşan acılar vermek. Amerikan savaş “doktrini” (işin içinde doktrin de var !) düşmana hepten saldırmadansa, önce çevresinden başlayıp, bombalama alanlarını adım adım yaymaktır. Bu doktrine göre önce çevre memleketler nefesten kesilecek, yavaş yavaş da ilmik daraltılıp düşman tüm boğulacaktır. Amerikan atom savaşı doktrinine göre savaş, önce birbirine düşman üsler taşıyan çevre ülkeler arasında gelişecek, o alanda bitirilmesine çalışılacaktır. Amaç, Amerikan kıtasını savaştan korumak, işi gerektiğinde bir “basamak” ilerletip, “tepelere” tırmanmadan bitirmektir. Besleniş mantıklarına göre, bunu salık veriyorlar elektronik makinalar.

Atlantik Paktı memleketleri, NATO, CENTO müttefikleri, bu ilkeler çerçevesinde birleşmişlerdir, üsler siyaseti de bu felsefeye göre düzenlenmiştir. Çalışmalar bu mutlu anlayış ortamı içinde uzayıp giderken, önce aynı stratejiyi kabullenip, sonra kesinlikle tepen ilk memleket Fransa olmuştur. Fransız ordusu Amerikan harp doktrinini kendi milli çıkarları bakımından yeni baştan tartmış, bir de bakmış ki, ister elektronik beyinle, ister babadan kalma Descartes’cı mantıkla, ister düpedüz sağduyu ile, hep aynı sonuca varılıyor!

Amerikanın tırmanma doktrini saşılacak kadar bencil ve kof bir doktrindir, bundan kesinlikle sakınıp, her türlü ilgiyi kesmekten, hem de saniye kaybetmeden bunu yapmaktan başka çare yok.

Pentagon düşünürlerini pek ama pek çok üzen bu davranışın dayanakları nelerdir?

Nedenler sokaktaki adamın yekten anlayacağı kadar açık: Sosyalist memleketlerin geniş çevresinde kopacak bir savaşta, bütün üsler ve bu üsleri barındıran ülkeler, birkaç yüzyıl boyunca kendini toparlayamayacak ölçüde kasılıp kavrulacaklardır. Bütün bitki, hayvan ve insanları ile yok olacaklardır.

Başka bir deyimle, millî varlık olarak haritadan silineceklerdir. Amerika ister savaşı kazansın, ister yitirsin, çevre memleketler için çözüm (sonuç ? MŞG) aynı olacaktır. Konu tartışılır, su götürür soyut bir varsayım değildir. Bu şartlar içinde bomba stokları, yıkıntı güçleri, üs serpişleri, insan dağılımları hesaba katılınca, çevre memleketler için yok olma, kaçınılmaz bir sonuç...

Fransa'ya göre hiç bir "yardım", Amerika'nın müttefikleri için, millî varlık kadar değerli olamaz. Böylece Fransa, Amerikan üslerini kaldırmış, bir de kendi vurucu gücünü kurmuştur.

Özel vurucu güce ihtiyaç var mı, yok mu ? Bu ayrı bir konu. Görünüşe göre, büyükler arasında "korku dengesi" kurulmuş olduğuna göre, ayrıca küçük "vurma güçleri" katmak hem gereksiz, hem pahalı, hem de silâhsızlanma işine yeni zorluklar katmaktan başka bir sonuç vermez.

Bize gelince, millî çıkarlarımızı korumak için tutulacak yol besbelli: Yabancı üslerden arınmak, milli bağımsızlık niyetlerini eyleme çevirmek, Atatürk'ün "hattı müdafaa yok, sathı müdafaa var" ilkesini yeni şartlara göre ve yeni yöntemlerle uygulamak...

Kurtuluş Savaşının öğretilerinden doğan bu deyim, gerçekten de Türkiye'nin gelecekteki savunma yöntemini açıklıyor.

Yabancı derslere ihtiyaç kalmadan yaratıcı gücümüze inanıp uzmanlarımızın buluşlarına güvenmeli.

Türkiye'nin atom görüşü üstüne halkın bilgisine ulaştırılmış açıklama var mı? "Sathı müdafaa"nın yeni gerekleri üstüne halka bir şey söylenmiş midir? Bu konularda geniş tartışmalar, derinlemesine incelemeler, demokratik yaşantının öncelikle ele alacağı sorunlardır. (iki kelime okunamadı, Dirim kalım mı? MŞG) yolları seçilirken iki davranış vardır, biri Enver Paşacı gizlilik, diğeri Atatürkçü açıklık. Birincisi bizi haberimiz olmadan Dünya savaşının uçurumuna yuvarlamıştır, ikincisi halkla beraber, bilinç içinde kurtuluşa ulaştırmıştır. Bugün hangi yolu seçiyoruz? Açıklık getirmekte binbir yarar var, sanıyoruz.

Tırmanma konusuna dönelim. Tırmanma deyimi klasik silahlarıda kapsıyor. Hava bombardımanları, "klasik" araçların milli kurtuluş savaşlarına karşı en geniş biçimde uygulanan savaş aracıdır. Doğrudan doğruya savaşımlara karşı, savaşa yarayacak yollara karşı, savaşta korunacak depolara karşı hava akımları uygulanır. Bu sınırlı hedefler çok geçmeden genişler, genişledikçe de bombardıman askeri bakımdan etkisiz kalır. Bu genişlemenin nedeni, kurtuluş savaşlarında "asker" ve "sivil" ayırımının anlamsızlığındadır. Çetecilere karşı başlanan sindirme savaşı, bu yüzden yerini bir ulusa saldırma savaşına bırakmıştır. Tırmanmanın (isterseniz bunu iki kanatlı bir merdivene benzetebiliriz) iki yüzü vardır; saldırganın çıktığı her basamağa karşılık kendini savunan ulusun da daima çıkacağı bir basamak vardır. Karşı karşıya gelen iki gücü karşılaştıralım:

Saldırganların ordusunda ülkü yoktur, savaş dışı etkenlerle sağlanmış, saldırgan yabancı bir çevre ortasındadır, yurdundan kopuktur. Para, içki, kumar, fuhuşla oyalanır. Savunanların ordusunda kararlılık ve bilinç vardır, kurtuluş ülküsü içten gelmez, inançla eylem millî toprağın bütünlüğünden güç alır, savunanlar tarihten gelen bir süreklilik içinde geleceğin umudunu

taşırılar. Böylece elektronik savaş tekniği, yoksul köylünün buluşlarına çarpar ve duraklar.

Hava bombardımanlarına karşı savunma, yol ve köprüleri onarma, gecedен yararlanma, şehirde bulunan hizmetleri dağıtma ve saklama, endüstrileri serpmе ve gizleme gibi konular halkın yardımı ile, düşmanın savaş planlarını allak bulak eder.

Millî kurtuluş hareketlerinin taktik ve stratejik özellikleri, diğer silahların tırmanma olanakları, bu yazının çerçevesine sığmayacak kadar geniş bir konu.

Ayrıca dünya siyasî ilişkilerinden doğan destek bulma ve silâh bakımından donatılma olanakları da incelenmeğe değer. Milli kurtuluş savaşlarında modern silâh edinme konusu çözümsüz kalmıyor ama, söylemek istediğim başka.

Tırmanma olayında gün geçtikçe önem kazanan yeni bir durumdan söz açmak istiyorum. Bu yeni durum Pentagon uzmanlarını olduğu kadar devlet sorumlularını ve hepsinin üstünde Amerikan halkını ilgilendirir.

Bu sorunu hesaba katmayan elektronik hesap makinalarının yöneticileri çok geçmeden soğuk terler dökeceklerdir. Bunu açıklamak hem Amerikan halkına hem barışa hizmet etmektir. Sahte dostların, dalkavukların, ödenekli danışmanların görmemezlikten geldikleri bu fırtına başlangıcı çok geçmeden hem Pasifik, hem Atlantik sahillerine doğru yönelen bir tayfuna dönüşecektir. Yalnız Amerikan kıtasında değil, Amerikalıların bulunduğu her noktada onarılmaz yıkıntılar yaratacaktır.

Ne masal misali “breefing”lar vermek, ne koşar adımla alarmlara geçmek, ne yedi kat yerin dibinde betonlu sığınaklara kaçmak, ne önüne gelene milyarlar dağıtmak, ne atomlu denizaltılarını aylarca deniz dibinde gezdirmek, ne atomlu hava filolarını gece gündüz

havada bulundurmak bir yarar sağlayacaktır. Amerikan “tırmanma felsefesi” nin göremediği gerçek, yeryüzünde bütün insanların tırmana tırmana önce irkilmesi, daha sonra tiksilmesi, nihayet, kısacık ve korkunç bir kelime ile Amerika’ya karşı KİN (Büyük harfle yazan Abidin Dino’dur. MŞG) bağlamasıdır.

Bu çapta bir duygunun kaç megaton ettiğini hesaplamak, hiç bir “computer”un harcı değil. Dün nazi siyasetine duyulan nefret Hiroşima bombasına bedelse, bugün Amerikan siyasetine karşı başgösteren tepki tüm hidrojen bombası stoklarından daha güçlü. Amerikalılar bu duyguyu bir düşman oyunu sanmasınlar, çeşitli ulusların çeşitli katlarında kendiliğinden beliren kin, öylesine büyüyorki, bunu duygusal planda tutmak hiç kimsenin elinde olmayacaktır.

Amerikan başkanları yapmacıksız bir barış siyasetine karar vermez, bombardımanları kesmez, Cenevre konferansının kararlarını uygulamaya yanaşmazsa, dünya halk oyu tırmanma merdivenini eşi görülmemiş biçimde devirecek, aldatılmış Amerikan halkı da bunun hesabını yöneticilerinden soracaktır.

Vietnam duvarlarını tırmanmaya kalkışanlar tepesi taklak düşeceklerdir.

DÖNÜŞÜM, ON BEŞ GÜNLÜK SOSYALİST DERGİ,

Yıl : 2, Sayı : 11, 20 Ocak 1967 ;

Sahibi ve Yazı işleri Müdürü : ABDULLAH NEFES.

Yönetim yeri : Menekşe Sokak 27/2, Ankara.

Her türlü haberleşme adresi : PK 193 Yenışehir – ANKARA.

(ayorum.com’da 19 Mart 2023’te yayınlandı.)

AYKUT YAZGAN'I OKUMAK ZAMANI

(son biçimi)

Aykut Yazgan 21 Şubat 1937’de doğdu. Birkaç gün önce aramızdan ayrıldı. Son yolculuğuna 2 Ağustos 2023 Çarşamba günü, Teşvikiye Camii’nden uğurlandı. Geride eşi Sevil Yazgan’ı, oğulları Emre ve Kaan Yazgan’ı, torunlarını, biz dostlarını, kalem arkadaşlarını, okuyucularını bıraktı.

Üzüntülüyüz. Ferruh Dinçkal’ın, Deniz Günal’ın, belki de ikisinin birlikte yazdığı gibi, “Sevgili Aykut abimizi, çizgileri, şiirleri, öyküleri, sayısız anı ve derleme kitapları ile özlemle anacağız.”

Bu dünyada 86 yıl yaşadı. Aykut Baba saçlarını değirmende ağartmadı. Daha ilk çocukluğundan itibaren birçok okul, “hep yatılı”, birçok kent yarı uyanık yarı yatılı, birçok ülke dalgalı, birçok kıta yeşil ve kırmızı, birçok kültür cıvılcıvılcı, birçok dil anlamlı, birçok ses ince kalın ve güzel, birçok din kavgalı, birçok toplumsal

çevre renkli, birçok “dünya” çetrefil, tanıdı. Bilgeliği, kalenderliği, mizahı ve hoşgörüsü ve yazdıklarındaki şiiri, felsefe kırıntıları ya da felsefenin ta kendisi buralardan kaynaklanıyor. Sadece buralardan kaynaklanmasa bile : İşte kendi kaleminden (burada büyük harf yoktur, adettendir : Aykut’un yazdıklarınının tümü küçük harftir) :

“8. moda ilk okulunda üç sınıf okudum.
ikinci sınıfta gözlük taktım.
daha sonra galatasaray.
aşağıda, yani kabataş’ta iki sene...
yukarıda, beyoğlu’nda bir sene. hep yatılı...
1949’da isviçre’ye.
orada yedi sene... orta ve lise...
istanbul’a dönüşte iki sene de sen jorj...
- ne lüzum varsa?...-

vesikalık resimde gravat görünmüyor münakaşası
yüzünden yüksek ticarete girmekten
vazgeçtim.”

Bu kadarı yetmiyormuş gibi “hayata atılma” sırası gelince hiç tereddüt etmeden Marmara’ya atlar gibi hayata atladı. Ama bu hayatın kuralları futbol ve basketin kurallarından bile beterdi. Daha ilk günden yaşam derslerine yaşam dersleri ekledi, kimini çıkardı, kimini attı, bilgelik derecesi kesintisiz yükseldi :

Önce babası yanında. İşte anlatıyor :

“babamın yanında önce iç çamaşırı imalatında ayak
işleri...
daha sonra aynı çamaşırları anadolu’da pazarlama
gezileri.
askerlik...
yirmi defa firar..

beş gün katıksız, onbeş gün göz hapsi, on gün katıklı
hapsi..
nişanlandım ayrıldım..
olmadı yani.. sirkeci'de fotoğraf işi.
amcamla beraber... altmış ihtilalinden bir ay sonra
evlendim.
nişan yüzüklerimizi çıkartıp askeriye hediye ettik..
o zamanlar adetti..
onlar da daha sonra alyans-lojmanları yaptılar.
emre doğdu..
almanya'ya hicret..
frankfurt'ta birahane işi..
tam iyi giderken....
isviçre'ye transfer..
bir çorap fabrikasında prokurist..
kaan doğdu..
fabrika iflas etti..
almanya'ya geri dönüş..
meşhur foto koch firmasının havaalanı şubesinde 'sales
manager'.
sonra yeniden istanbul. otomatik nakış makinası işleri
imalatı ve satışı..
aile ile beraber..
işler karıştı..
ben ayrıldım..
harbiye'de perakende çeyiz mağazası..
tek başıma.. ooh rahat..
sonra yürümedi..
bir arkadaşımın teklifi ile mağazayı perakende saatçi
dükkanına çevirdik..
o da olmadı... yeniden çeyiz işi..
bu sefer pederle ortak.. peder öldü..

dükkanı kapattım..
sözde bilgisayar danışmanlığı...
kardeşimle ortağının yanında..
beş sene falan...
ve.. emekli oldum..
işte bu kadar..”

Daha ne olsun ? Nokta ve üç nokta arasında iki de bir iki nokta da kullanıyor. Farkettiniz sanıyorum. Bu bir dizgi hatası edğildir. Yazarın fiyakasıdır. Bizim Aykut bir ve üç nokta varsa neden iki nokta da olmasın demiştir ve noktalama işaretlerine bedava katkıda bulunmuştur. Cömert adamdır Aykut. Yaz-gan.. Eminim.. ben de katılıyorum bu yürüyüşe.. Kim başlattıysa parmak kaldırsın ? dahası benim makına/bilgisaray da teklemeye, yüksek sesle konuşmaya, arada bir bağırmaya başladı : o da kuralları es geçiyor ve sadece küçük harfle yazıyor. bazen iki nokta atıyor : aykut’un izinde..

“doğrul koçum doğrul” istanbul’a gidelim. Aykut’u ziyarete. Herkesin Aykut’u anması farklı biçimde.

Daha ne olsun ? Böyle bir hayat, böyle bir çalışma ve koşturMAMaca içinde yaşa da yazar olma bakalım. Nâ-mümkün. Aykut yazardı anadan doğma, fazla belli etmeden. İlk nerede, nasıl, kimin teşvikiyle yazdıklarını yayınlamaya başladı ? Bilen varsa parmak kaldırsın lütfen.

Aykut çok bilinmeyenli bir denklem. Yaşam öyküsünü kim yazacak ?

Bi defa yazım tarzı ile kendini ele veriyor. Yukarıda söyledim : Bu bir usluptur : Hiçbir büyük harfe yüz vermez. Varsa yoksa küçük harf. Alıntılarda gördünüz : Dilbilgisi hatası yoktur. Aykut böyle yazar. Bu tarzıyla küçük harfin anası Leyla Erbil’e ve Çanak kale

geçilmezın yaratıcısı Ece Ayhan'a yaklaşır. Uzaklaşmaz. Nedenini soran oldu mu ? Olduysa yanıtını çok merak ediyorum.

Aykut kelimelerle oynar. Bundan apaçık keyif almasını saklamaz. Bu keyfi paylaşır. Kelimelere yeni işlevler kazandırır. Yükler. Kelimeleri kendi kafasına göre sarsalar. Sarmalar. Kırar, böler, çarpar, bazen toplar, hiç çıkarmaz. Kafasına göre yeniden yaratır, konuşma diliyle yazar, en zor yazım işidir bu : “bi sor'yim” diye yazar örneğın. “şöölecene” veya “şööylecene” diye yineler. TDK'ya bağılı kalmaz. Özerklik yanlısıdır. Ekitapları ve kitapları gibi. Her kitabı kendine özerk. Üslubu budur. Beğenirsen !

Fransızcadan kalabilir ama edebiyattan hep pekiyi alır. Hocalara sınav kağıdı arası pilav sunar çünkü. Hocalar Aykut'u iyi tanırlar. Çok kitap okumasından. Çok bilmesine rağmen ağzını açmamasından. Sınav kağıdı arası pilav dönersiz yenmediğı için kimi sunduğunu almaz. Ama pekiyiden de vazgeçemezler. “Bu çocukta bişeyler var ama ne ?” diye sorgu sualı de ihmal etmezler/edemezler. Aykut kahkaha atar. burda böööle ! Özgür olmak, Özgürlük, demokrasi, karikatür, şiir ister misiniz ? bedava.

35 veya 65 TL meselesi sonucu biri “beyaz”, biri ecnebi iki bankayla tartışır. Yırtar. Maçı iki sıfır kazanır. Örnek olur. Aziz Nesin bile güler bu işe. Neyzen Tevfik te : HİÇ !

Karikatür/harikatür konusunda yazışır. Dertleşir. Anlatır. Çizer.

istanbulu (bilgisarayım kilitlendi : artık hep küçük harf yazıyor !!! n'olçek şimdi ?) yazar : “çamur deryası”. yeri gelmişken es geçmeyin “recep be !.”yi okumadan. bu köşe yazısı birkaç zaviyeden okunabilir ? enazından ikisini öneririm : feminist bir manifesto olarak, reise bir mektub biçiminde ve emine hanıma demli çay niyetine, siirt balı yanında. siirt arıları çok çalışır, çok

üretir. önce ke(n)dilerine, sonra camiaya. siirtliler cömert insanlardır.

kibarca. gülmece. düşünmeli yine de.

Aykut hayata ciddi alaycı bir gözle bakar. Hakiki mizahıyla ciddi konuları kibarca eleştirir. Acıtmadan. Günlük basit konulardan söz eder gibi önemli meselelere değinir. Yine acıtmadan.

Dünyayı dolaşır. Gelir. Mesele anlaşıldı mı ? diye sorar. “Bi sor’yım” dedim diye not düşer.

Aykut ayorum.com sitemizin en kendine özgü köşe yazarıydı. Gülerek günleri, haftaları, ayları, yılları devirdi. Devirdikleri sadece günler, haftalar, aylar, yıllar değildi.

Zamanı gelince ölümle alay etti. Acelesiz. Abidin Dino “Ölüm mü Ne buluş ?” demiş, minik bir kitap yazmıştı. Aykut “Ölmek Zamanı” kitabında hesabını önceden kesmiş, ödemesi gerekeni ödemiş, hazırlıklarını yapmıştı. Evet hazırды. Ferruh’la birlikte aktarıyorum :

“acaba dedim kendi kendime. yaşın onsekiz ya da yirmi olsaydı neler yapardın? nelere heves ederdin? nerelerden başlardın? bu aklınla...

hep çocuklarla beraber olmak isterdim. küçük çocuklarla. hatta bebelerle. çocuklar benim tek sevgilim...

bana karşı hiçbir borçları olmayan kediler ve köpeklerim olsun isterdim. yemeklerini yesinler ve minnet duygusu olmadan çekip gidebilsinler.

ormanda usulca yaklaşıp bir geyiğe ya da bir ayıya sarılıp onları okşamak isterdim.

ve orman ağaçlarına daha çok ve daha sıkı sarılmak isterdim..

bir kargam olsun isterdim. sanırım bu 'malik' olmak istediğim ender şeylerden bir tanesi.

teorik fiziği ve matematiği çok ama çok iyi bilmek isterdim.

bir virtüöz kadar değil ama evde kendi başıma notalardan piyano çalabilmeyi isterdim.

bir dağbaşıda ya da bir deniz kenarında yapayalnız ve en kalabalık zamanında istiklal caddesinin orta yerinde yaşamak isterdim.

birisi bana resim yapmayı öğretsin isterdim. karakalem ya da yağlı boya.

en mutlu anımda birdenbire ölmek isterdim.

gencecik..."

Ölüm ne ki ? Biz varken o yok ! O varken biz yokuz ! Karşılaşmamız mümkün değil. O kadar kabarması neden ? Elime geçirsem bir !

Güle güle Aykut, kitapların ve ekitapların, köşe yazılarının, çizgilerin sevecen, hoşgörü dolu, şen bakışının, keskin zekanın, yaşam felsefenin ışıklarını saçacak. Işıklar içinde yat. Unutmayacağız.

Yazması kolay işte ispatı : az daha unutuluyordum. Bir gecenin ortasında, geceyi yırtıp atar Aykut, kalkıp yatağından Kurgu-Bilim ustalarından en iyilerinden birinin kitabından bir öyküyü bir çırpıda çevirebilir ve köşe yazısında sunar. Okumalısınız. Bu fırsatı kaçırmayın. Kaçırsanız bile o (öykü) sizi kaçırmaya-caktır. Aklınızda bulunsun. Naci sen de unutma !

Belli olmaz Aykut belki o gece yarısı yokuş yukarı veya aşağı inip binen otomobilleri anlatır. Anlayabilmek sevdasıyla : Dünyayı ve dünyalıları. Sonumuz geldi mi ? Gelecek mi ? Geliyor mu ?

Zaman Aykut Yazgan okumak zamanıdır. Saatlerimizi sabahın ikisine ayarlıyoruz.

Kitapları (kitap.ayorum.com)

<http://ekitap.ayorum.com/aykut yazgankitaplar.html>

Yazıları (ayorum.com)

<http://www.ayorum.com/defaultayorum.asp?editor=11>

NOT :

6 Ağustos 2023'te ayorum.com'da bu makalem yayınlanınca sevgili Deniz Günel şu yorumu ekledi : “çok teşekkürler Şehmus bey, ne de güzel yazdınız Aykut abimizi”.

asıl ben teşekkür borçluyum : Deniz Hanım'a ve Ferruh Bey'e : ayorum.com sütunlarında Aykut'u ve Aykut'ları tanıma olanağı yarattıkları için. ayorum.com olmasaydı bu değerleri tanıma olanağı da bulamayacaktık. Bu kesin. Şimdi kaldığımız yerden sürdürmeliyiz : Aykut'a ilişkin anılarımızı yazmalıyız, yayınlamalıyız. Yaşamımıza renk katmak için. Unutulmasınlar diye..

M. ŞEHMUS GÜZEL

KİTAP SEVGİSİ 8

HER KİTAP ÖZERK

ekitap.ayorum.com